

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 2 februari 1932. kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade anslaget till bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 4 januari 1932 dagtecknad proposition nr 15, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att besluta

dels att till förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade extra reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten skall till nämnda anslag från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor;

dels ock att från fonden för statsskuldens amortering skall över den i riksstaten för budgetåret 1931/1932 under rubrik »I anspråk tagna kapitaltillgångar» uppförda titeln »Fonden för statsskuldens amortering» till förenämnda anslag till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I proposition nr 201 till 1931 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för budgetåret 1931/1932 till bekämpande av arbetslösheten anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000,000 kronor.

I skrivelse den 30 maj 1931, nr 301, anmälde riksdagen, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1931/1932 anvisat ett extra reservationsanslag av 10,000,000 kronor.

Genom särskilda beslut har Kungl. Maj:t därefter i anledning av denna riksdagsskrivelse ställt medel från ifrågavarande anslag till arbetslöshetskommissionens förfogande för det med anslaget avsedda ändamålet samt i övrigt meddelat vissa föreskrifter rörande kommissionens verksamhet. Därvid har Kungl. Maj:t bland annat förordnat, att av nämnda medel ett belopp av

högst 1 miljon kronor skall användas dels till förskotterande, mot av arbetslöshetskommissionen godkänd säkerhet, av erforderliga medel för utförande av med statsmedel understödda väganläggningar och vägförbättringar m. m., dels ock till gäldande av belopp, varmed den för dylikt vägföretag beräknade kostnaden må komma att överskridas, varjämte Kungl. Maj:t föreskrivit, att sagda belopp om 1 miljon kronor skall av kommissionen bokföras och redovisas såsom en särskild fond, benämnd »väglånefonden».

Sedan statens arbetslöshetskommission i skrivelse den 9 december 1931 gjort framställning — förutom om anslagsäskande för budgetåret 1932 1933 — jämväl om beredande av medel till förstärkning av det för innevarande budgetperiod anvisade anslaget till bekämpande av arbetslösheten, har Kungl. Maj:t genom beslut den 11 december 1931 för uppehållande av kommissionens verksamhet ställt till dess förfogande från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet ett belopp av 3,000,000 kronor, beräknat att täcka kommissionens utgifter, intill dess frågan om beredande av ytterligare medel för innevarande budgetår hunne bliva föremål för riksdagens beslut.

I sin förenämnda skrivelse den 9 december 1931 har *arbetslöshetskommissionen* inledningsvis framhållit, att en tydlig försämring sedan föregående budgetår inträtt på den svenska arbetsmarknaden. Den återhämtning, som under normala förhållanden brukade inträda under den blidare årstiden, hade under den gångna sommaren uteblivit. Vål hade någon tid fömärkts en viss tillbakagång i det till arbetslöshetskommissionen rapporterade antalet hjälpsökande arbetslösa, men den numerära nedgången under tiden maj—juli 1931 hade varit både absolut och relativt taget mindre än under motsvarande tid åren 1925—1930, och den nedåtgående rörelsen hade redan i augusti månad vänts i en stegring av arbetslöshetsklienteletets antal. Sedan dess hade läget blivit sämre för varje månad. 1931 års lägsta siffra för hjälpsökande arbetslösa vore att anteckna för den 31 juli, då 30,520 personer rapporterats arbetslösa, medan maximisiffran dittills hänförde sig till läget den 31 oktober med 57,143 anmälda hjälpbehövande arbetslösa. Motsvarande minimi- och maximisiffror för år 1930 hade varit 5,824 (juli) respektive 31,901 (december).

Hjälperksamhetens totala utgifter för innevarande budgetår hava av arbetslöshetskommissionen beräknats till 29,436,267 kronor. Ett sammanförande av de uppgifter och kalkyler rörande den ekonomiska ställningen för budgetåret, vilka kommissionen därvid lämnat och för vilka redogörelse återfinnes å sid. 9—12 i propositionen, giver följande resultat:

Utgifter:

Arbetslöshetskommissionens arbetsplatser, förvaltning och revision	kronor	19,213,883	
Statskommunala arbeten	»	1,465,255	
Arbetslöshetsunderstöd	»	4,507,129	
Kurser	»	200,000	
Arbetslöshetsutredningen	»	50,000	
Medelsreserv	»	2,000,000	27,436,267

Väglånefonden:

avdelat belopp enligt kungl. brev den 19 juni 1931	kronor	1,000,000	
såsom förstärkning	»	1,000,000	2,000,000
			<hr/>
	Summa kronor		29,436,267

Inkomster:

Behållning på föregående budgetårs anslag, innefattande hos statskontoret inestående medel, som ej disponerats, kontant kassabehållning, utestående fordringar hos vägstyrelser och andra samt inventariers bokförda värde, tillhoppa	kronor	1,843,539	
Av 1931 års riksdag för budgetåret 1931/1932 anvisat anslag	»	10,000,000	
			<hr/>
	Summa kronor	11,843,539	
Brist att täcka för budgetåret 1931/1932	kronor	17,592,728	
			<hr/>
	Summa kronor		29,436,267

I enlighet härmed beräknar kommissionen det såsom anslagsförstärkning för budgetåret 1931/1932 erforderliga beloppet till i avrundat tal 17,500,000 kronor.

I anslutning till vad arbetslöshetskommissionen yttrat i samband med beräkningen av medel till kursverksamhet har departementschefen i detta sammanhang berört frågan om anordnande i utvidgad omfattning av utbildningskurser för arbetslös ungdom ävensom vissa därmed sammanhängande spörsmål.

Därvid har departementschefen till en början erinrat, hurusom han vid behandling av frågan om anslag för löpande budgetår till bekämpande av arbetslösheten (proposition nr 201) anförde, bland annat, att vad som för det dåvarande kunde åtgöras beträffande ungdomsarbetslösheten syntes vara dels försök att förmå kommunerna att med bistånd från arbetslöshetskommissionen i ökad omfattning bedriva kursverksamhet för arbetslös ungdom, dels ock undersökning av möjligheterna att inom reservarbetenas ram anordna för ungdom och dess utbildning mera lämpade arbeten än de sedvanliga.

Sedan riksdagen bifallit omförmälda proposition, anbefalldes Kungl. Maj:t genom beslut den 19 juni 1931 statens arbetslöshetskommission att dels själv, i den mån så vore möjligt, vidtaga åtgärder för verkställighet av vad departementschefen sålunda anförde, dels ock inkomma med förslag till åtgärder från Kungl. Maj:ts sida till främjande av berörda ändamål.

Vidare har departementschefen erinrat, att riksdagen *dels* i skrivelse den 17 april 1931, nr 8 A, punkten 253, i anledning av en i ämnet väckt motion (II: 140) anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta skyndsamt verkställa utredning rörande utvägarna att med hänsyn till den förefintliga arbetslösheten bland ungdomen för densamma underlätta förvärvandet av yrkesutbildning ävensom för riksdagen framlägga berörda utredning och det förslag, vartill densamma kunde giva anledning, *dels ock* i skrivelse den 20 maj 1931, nr 223, anhållit om

utredning angående möjligheterna till förbättrad arbetsförmedling för ungdom över 18 år och å orter, varest den offentliga arbetsförmedlingen ännu icke ernått effektiv organisation. Med anledning härav har Kungl. Maj:t genom beslut den 12 juni 1931 bemyndigat chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för att inom nämnda departement biträda med utredning av de i berörda riksdagsskrivelser avsedda frågorna. Sådana sakkunniga tillkallades den 1 juli 1931.

Nämnda sakkunniga, som antagit benämningen *ungdomsarbetslöshetssakkunniga*, anförde i en till chefen för ecklesiastikdepartementet ställd, den 17 november 1931 dagtecknad skrivelse, vilken överlämnats till socialdepartementets handläggning, att de sakkunniga icke varit i tillfälle att avgiva slutligt förslag till sådana åtgärder, som sakkunniguppdraget åsyftade, men att de med hänsyn till den relativt omfattande och till synes alltfort växande arbetslösheten, vilken i allt större utsträckning hotade att drabba jämväl ungdomen, velat i avbidan på dylikt förslag preliminärt ifrågasätta vissa åtgärder av mera begränsad räckvidd till motverkande av de skadliga följderna av ungdomsarbetslösheten, vilka åtgärder skulle utan riksdagens hörande kunna genomföras under innevarande vinter.

De sakkunniga framhålla inledningsvis, att statens arbetslöshetskommission sedan lång tid tillbaka med anlitande av tillgängliga anslag till arbetslöshetens bekämpande i viss omfattning beviljat kommuner bidrag till anordnande av utbildningskurser för arbetslösa, speciellt för arbetslös ungdom, att därvid sådana bidrag utgått till lärarlöner och lön åt kursledare, medan alla övriga utgifter bekostats av kommunala eller enskilda medel, samt att arbetslöshetskommissionen därjämte i vissa fall medgivit att, därest arbetslöshetsunderstöd utbetalades till kursdeltagare, kommunerna finge erhålla statsbidrag till dessa understöd enligt i kungörelsen den 7 juli 1922 (nr 419) angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp fastställda grunder.

Beträffande innehållet av sakkunnigförslaget torde få hänvisas till sid. 14 i propositionen ävensom handlingarna i ärendet.

Över sakkunnigförslaget avgav *statens arbetslöshetskommission* den 11 december 1931 infortrat yttrande, däri kommissionen i allt väsentligt anslöt sig till förslaget.

Förslaget anmäldes i statsrådet den 23 december 1931. Departementschefen uttalade därvid till statsrådsprotokollet, att även enligt hans mening åtgärder i omförmälda syfte borde vidtagas samt att de av de sakkunniga i ämnet uppdragna riktlinjerna i huvudsak syntes böra följas. Till klarläggande av sin ståndpunkt beträffande vissa av de frågor, som berördes i sakkunnigförslaget, anförde departementschefen vidare bland annat följande:

I likhet med de sakkunniga ansåge departementschefen, att gällande grunder för anlitande av anslaget till arbetslöshetens bekämpande för bidrag till utbildningskurser för arbetslösa borde lämnas orubbade.

Däremot syntes det önskvärt, att dylika utbildningskurser, vilka under de senaste åren varit jämförelsevis sällsynta, framdeles med hänsyn till den ökade ungdomsarbetslösheten anordnades i avsevärt större utsträckning än dittills. Därvid borde kurserna i första hand avses för arbetslös ungdom.

Departementschefen räknade då i detta fall till ungdom personer mellan 15 och 25 år.

Då initiativet till kursernas anordnande låge hos kommunerna, borde åtgärder vidtagas för att hos dem väcka intresset för anordnande av dylika kurser. Enligt av arbetslöshetskommissionen meddelade direktiv hade dittills gällt, att statsbidrag till anordnande av utbildningskurs endast kunnat utgå under förutsättning att antalet arbetslösa inom vederbörande kommun befunnits vara avsevärt stort och det för den skull erbjudit synnerliga svårigheter att placera den lediga arbetskraften. I enlighet med vad de sakkunniga föreslagit syntes det emellertid lämpligt, att man för främjande av kursverksamheten icke alltför strängt upprätthölle denna förutsättning för statsbidrag till kursverksamhet samt till arbetslöshetsunderstöd åt kursdeltagare, utan syntes sådana statsbidrag böra meddelas i väsentligt större utsträckning än som tidigare varit vanligt. Ett villkor för statsbidrag till dylikt understöd borde dock alltid vara att, på sätt de sakkunniga förutsatt, vederbörande kurs anordnats på sådant sätt, att det av deltagarna krävdes en verklig motprestation, så att understödet åtminstone i någon mån kunde betraktas såsom vederlag för utfört arbete. Redan av denna anledning syntes med statsbidrag anordnad kurs, vid vilken arbetslöshetsunderstöd utginge, icke böra omfatta lägre antal undervisningstimmar i veckan än 20, och detta antal syntes som regel böra uppgå till minst 25.

I detta sammanhang borde ock framhållas, att departementschefen i likhet med de sakkunniga vore av den uppfattningen att, då arbetslöshetsunderstöd till kursdeltagare ifrågakomme, det ofta kunde vara lämpligt att detta understöd finge utgå såsom naturaförmåner, exempelvis i form av mat och husrum.

I fråga om sättet för kursernas anordnande hade de sakkunniga framhållit, att kurserna väl borde komma till stånd på initiativ av de kommunala arbetslöshetskommittéerna, men att ledningen av själva kurserna borde handhas av en särskild kursbestyrelse, vilken dock borde stå i nära förbindelse med kommittén, ävensom att därjämte borde finnas en kursledare. Även enligt departementschefens mening kunde det ofta vara lämpligt, att en dylik bestyrelse tillsattes. Dock syntes det i vissa fall vara tillräckligt med en kursledare. Under alla förhållanden syntes kurserna böra stå under vederbörande arbetslöshetskommittés överinseende.

Vad anginge kursernas innehåll vore det, såsom de sakkunniga framhållit, givetvis ett önskemål, att de erhöle en såvitt möjligt praktisk inställning, direkt åsyftande att göra kursdeltagarna bättre rustade att möta arbetsmarknadens krav. Emellertid vore här att märka, å ena sidan att mera speciella yrkeskurser endast undantagsvis syntes vara att förorda och å den andra att även teoretiska kurser av allmänbildande natur kunde hava sitt berättigande. I den omfattning sådant vore möjligt borde kurserna anordnas i nära samverkan med i orten förefintliga yrkesskolor.

Det borde nog iakttagas, att i den mån arbete å den öppna arbetsmarknaden erbjöde sig, deltagandet i utbildningskurs icke finge utgöra anledning att icke antaga dylikt arbete.

Därest kursverksamheten för arbetslösa, såsom departementschefen förutsatte, under den närmaste tiden avsevärt utvidgades, syntes det på sätt de sakkunniga uttalat bliva lämpligt, att en särskild konsulent snarast möjligt anställdes hos arbetslöshetskommissionen för ifrågavarande verksamhet. Denne konsulent, som borde äga förtroget både med allmänna undervisningsfrågor och med arbetslöshetsfrågor, borde hava till huvudsaklig uppgift att jämte det hos arbetslöshetskommissionen anställda sociala ombudet biträda kommissionen vid handläggning av ärenden rörande statsbidrag till utbildningskurser för

arbetslösa ävensom att tillhandagå kommunerna med råd och anvisningar vid uppgörande av planer för dylika kurser m. m. Konsulenten — som borde vara helt sysselsatt av sitt ifrågavarande arbete — syntes få anställas av arbetslöshetskommissionen och liksom övriga tjänstemän hos kommissionen avlönas av anslaget till arbetslöshetens bekämpande.

På hemställan av departementschefen beslöt Kungl. Maj:t dels föreskriva, att utdrag av statsrådsprotokollet i berörda ärende skulle tillställas statens arbetslöshetskommission till kännedom och för vidtagande av de åtgärder, vilka kommissionen i anledning av protokollets innehåll funne erforderliga, dels ock bemyndiga arbetslöshetskommissionen att i och för omförmälda kursverksamhet anställa en särskild konsulent.

I nu förevarande ärende har *departementschefen* anfört i huvudsak följande:

»Den redogörelse, som arbetslöshetskommissionen i sin skrivelse den 9 december 1931 lämnat beträffande läget å arbetsmarknaden under den då förflutna delen av innevarande budgetår — vilken redogörelse jag med hänsyn till arbetslöshetsfrågans genomgripande betydelse ansett mig böra redan i förevarande sammanhang återgiva med den utförlighet, som här skett — giver vid handen, att arbetslöshetsläget avsevärt försämrats. Sålunda har den under sommarmånaderna eljest regelmässigt inträdande minskningen i antalet hjälpsökande arbetslösa, i jämförelse med förhållandena under den föregående vintersäsongen, under sommaren 1931 i det närmaste uteblivit, och från och med hösten har därefter antalet hjälpsökande ökat i en omfattning, som icke förekommit sedan 1921—1923 års deflationskris. Medan antalet till arbetslöshetskommissionen anmälda arbetslösa vid utgången av september och oktober månader år 1930 utgjorde omkring 8,600 respektive 14,600, voro motsvarande siffror för den 30 september och den 31 oktober 1931 40,377 respektive cirka 57,100. Enligt vad jag inhämtat, fortgick ökningen av antalet hjälpsökande under november 1931 i stegrat tempo, så att siffran vid utgången av sistnämnda månad uppgick till icke mindre än omkring 77,200. Motsvarande siffra för november 1930 utgjorde omkring 24,800.

Med hänsyn till det rådande allmänna läget och de utvecklingstendenser, som, på sätt av arbetslöshetskommissionens redogörelse framgår, för vissa yrkesgrupper göra sig märkbara, torde man — förutom den säsongmässiga minskning av arbetstillgången, som alltid framträder under vintermånaderna — för den allra närmaste tiden nödgas räkna med en ytterligare skärpning av arbetslösheten och däremot svarande ökning av hjälpbehovet.

Ehuru den uppskattning av medelsbehovet till arbetslöshetens bekämpande för budgetåret 1931/1932, som framlades i propositionen nr 201 år 1931 och som godkändes av riksdagen, grundades på antagande om en konjunktturnedgång av avsevärd omfattning, räknade man därvid dock icke med en så kraftig stegring av hjälpbehovet, som nu inträtt eller, på sätt nyss antagits, för den närmaste tiden torde vara att emotse. En icke oväsentlig ökning i medelstillgången för bekämpande av arbetslösheten i förhållande

till de i nämnda proposition innefattade kalkylerna har visserligen inträtt genom riksdagens i anledning av väckta motioner fattade beslut om anvisande av 3,500,000 kronor till förslag för statliga beställningar hos stenindustrien. Likväl är det tydligt, att en högst betydande medelsförstärkning erfordras för att möjliggöra fullföljande av den statliga verksamheten för arbetslöshetens bekämpande i den omfattning, som påkallas av den nuvarande och väntade situationen. Såsom jag vid tidigare behandling av frågan om anslag till förevarande ändamål upprepade gånger framhållit, är det av synnerlig vikt, att i en tid av stor och stigande arbetslöshet den av arbetslöshetskommissionen enligt gällande direktiv bedrivna verksamheten såväl beträffande reservarbeten som i fråga om kontantunderstöd och hjälp i andra former kan fortgå i en ur olika synpunkter önskvärd och lämplig omfattning utan att hindras av otillräcklighet i anslaget. Jag vill också i detta sammanhang erinra om vad jag förra året yttrade om önskvärdheten av en ökning av procenttalet av dem, som erhålla bistånd från arbetslöshetskommissionen eller på annat sätt. Behovet av en dylik utvidgning har ytterligare stegrats därigenom, att en så betydande arbetslöshet nu varit rådande under en period av avsevärd längd.

— — — — —

Förstärkt medelstillgång kräves emellertid icke blott för att möjliggöra en av läget påkallad ökning av *antalet* hjälpta utan jämväl i anledning därav, att Kungl. Maj:t under år 1931 med hänsyn till en del kommuners — i främsta rummet kommuner i Norrland och inom stenindustridistrikt — genom arbetslöshetsförhållandena försämrade ekonomiska läge ansett sig böra i ökad omfattning medgiva höjning av statsbidragens storlek såväl till statskommunala arbeten som till kontantunderstöd utöver den andel av totalkostnaden, som i gällande författning anges såsom den normala. För den närmaste framtiden torde ett fortsättande på denna väg bliva erforderligt, vilket alltså för staten medför en större kostnad per i dessa former understödd arbetslös än tidigare.

Vad arbetslöshetskommissionen anfört angående planläggandet av den utvidgade hjälpverksamheten för återstoden av innevarande budgetår har icke givit mig anledning till erinran. Lika med kommissionen anser jag, att tyngdpunkten av verksamheten fortfarande bör förläggas till arbetslinjen. Enligt min mening bör alltså främst en utvidgning av såväl de statliga som de statskommunala reservarbetena äga rum i den utsträckning, som befinner sig av tekniska skäl möjlig och med hänsyn till omständigheterna i övrigt lämplig. Att emellertid en betydande utökning måste ske jämväl av den hjälp, som vid sidan av reservarbetena lämnas i form av kontantunderstöd, finner jag uppenbart. I en tid av starkt stegrad arbetslöshet har nämligen den sistnämnda hjälpformen en viktig funktion att fylla såsom komplement till arbetslinjen, vilken bland annat av organisatoriska grunder icke kan lika snabbt och smidigt anpassas efter de skiftande förhållandena. En avsevärd utvidgning i användningen av hjälpverksamhet genom kontantunderstöd har för övrigt under den senaste tiden redan kommit till stånd.

I samtliga nu berörda avseenden ansluter sig kommissionens plan till de principer, som hittills tillämpats beträffande statens åtgöranden till arbetslöshetens bekämpande.

Jämväl beträffande kursverksamhet för arbetslös ungdom har arbetslöshetskommissionen i sin framställning räknat med en utvidgning. Av den föregående redogörelsen har framgått, att ungdomsarbetslöshetssakkunniga efter noggranna undersökningar kommit till det resultatet, att vad som för närvarande lämpligen kan åtgöras i detta hänseende rymmes inom ramen för nu gällande bestämmelser. Vad som efter nämnda sakkunnigas mening omedelbart erfordras är framför allt en mera vidsträckt tillämpning och en mera genomförd organisation av den kursverksamhet för arbetslös ungdom, som sedan länge i mindre skala bedrivits genom arbetslöshetskommissionens förmedling. I det föregående har också redogjorts för de åtgärder, som i anledning av de sakkunnigas förslag på min hemställen vidtagits av Kungl. Maj:t i syfte att främja en dylik utveckling. Det är min livliga förhoppning, att nu skall följa en kraftig utveckling av nämnda kursverksamhet till gagn för den arbetslösa ungdomen såväl omedelbart som för framtiden. Sedan någon erfarenhet vunnits om arbetslöshetskommissionens och kommunernas åtgöranden härutinnan, torde jag längre fram, i samband med behandling av frågan om anslagsäskande för arbetslöshetens bekämpande för nästa budgetår, få anledning återkomma till denna gren av hjälpverksamheten, som enligt min mening bör tillmätas den största betydelse.

Ehuru, såsom av det anförda torde framgå, omläggning av nuvarande system för statliga åtgärder till arbetslöshetens lindrande enligt min mening icke i detta nu bör ifrågasättas, innebär givetvis den allvarliga situationen på arbetsmarknaden en maning att inom ramen för detta system söka sig fram på olika vägar i syfte att så effektivt som möjligt bispringa de arbetslösa. Redan har anförts, att en sådan utvidgning i skilda riktningar förekommit eller förutsatts skola äga rum, t. ex. genom lämnande av bidrag till statskommunala arbeten till högre andel av kostnaden än tidigare, genom en vidgad tillämpning av systemet med kontantunderstöd och genom utvidgning av kursverksamheten för arbetslösa samt ett systematiskt sammanbindande av denna verksamhet med beviljande av understöd åt de i kurserna deltagande. En dylik utvidgning i tillämpningen av det gällande systemet för den statliga hjälpverksamheten synes emellertid böra kunna ifrågakomma även i andra riktningar. Kungl. Maj:t bör alltså enligt min mening vid dispositionen av anslaget äga viss frihet att i olika fall välja den väg, som med hänsyn till omständigheterna finnes kunna medföra den största effekten. Såsom exempel på vad jag härmed åsyftar må anföras, att domänstyrelsen i skrivelse den 14 december 1931 gjort framställning om att ett belopp av intill 1 miljon kronor av arbetslöshetsmedel måtte få disponeras som bidrag till kostnaderna för utförande i syfte att lindra arbetslöshet av vissa avverkningsarbeten, för vilka med rådande prisläge ekonomisk bärighet icke uppnås. Visserligen har arbetslöshetskommissionen i yttrande över nämnda framställning den 31 december 1931 avstyrkt åtgärder i den föreslagna riktningen, därvid som skäl anförts princi-

piella erinringar mot möjliggörande genom tillskott av arbetslöshetsmedel av att avverkningen på statens skogar upprätthölles utan nödig hänsyn till priserna på världsmarknaderna. I och för sig torde dessa principiella erinringar icke böra fränkännas berättigande. Men detta bör enligt min mening icke utgöra hinder för att, då alldeles särskilda omständigheter föreligga, en utvidgning — inom domänstyrelsens verksamhetsområde eller eljest — av det normala arbetsprogrammet äger rum, för såvitt därigenom möjlighet beredes att på ett på en gång billigt och speciellt verksamt sätt ingripa mot arbetslösheten. Avgörandet i dylika frågor bör emellertid förbehållas Kungl. Maj:t. För den händelse riksdagen icke framställer erinran mot vad jag nu anfört har jag sålunda för avsikt att, i den mån uppslag av här antydd innebörd och betydelse framkomma, i begränsad omfattning förorda deras utnyttjande.

Mot arbetslöshetskommissionens kalkyler beträffande beloppet av den medelsförstärkning, som för innevarande budgetår påkallas, finner jag icke skäl till erinran. Sådant läget är bör man, enligt min mening, icke beräkna medelsbehovet för de poster, som direkt avse åtgärder till förmån för de arbetslösa, till lägre belopp än enligt kommissionens förslag, även om man samtidigt måste medgiva, att med ett tilläggsanslag av ifrågavarande storleksordning gränsen för det ekonomiskt möjliga är uppnådd. Så långt som här angivits bör man emellertid enligt den prövning, jag ägnat förhållandena, söka att gå. Enligt vad jag under hand inhämtat var antalet den 30 sistlidne november i statliga reservarbeten sysselsatta arbetslösa 8,556, alltså icke oväsentligt större än enligt arbetslöshetskommissionens i det föregående (sid. 9) återgivna kalkyler. Det av kommissionen föreslagna beloppet innefattar ju också en avsevärd utökning av den hittillsvarande medelsreserven.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att jag givetvis icke betraktar arbetslöshetskommissionens kalkyler såsom i någon mån bindande i fråga om fördelningen av kostnaderna på olika hjälpformer; i detta avseende måste självfallet föreligga full rörelsefrihet för avvägning av verksamheten med hänsyn till skiftande omständigheter.

Arbetslöshetskommissionens hemställan går ut på en medelsförstärkning av 17,500,000 kronor. Härav har Kungl. Maj:t, såsom förut omnämnts, den 11 december 1931 anvisat 3,000,000 kronor. Ytterligare skulle alltså nu erfordras ett belopp av 14,500,000 kronor. Med hänsyn till vad nyss anförts rörande önskvärdheten av att möjlighet finnes till bestridande av särskilda kostnader för utförande av åtgärder, tillkomna genom direkt beslut av Kungl. Maj:t, torde det nu erforderliga beloppet böra avrundas uppåt till 15,000,000 kronor.

På sätt chefen för finansdepartementet tidigare i dag i samband med framläggande av finansplanen för nästkommande budgetår anfört, torde för beredande av ifrågavarande förstärkning fonden för statsskuldens amortering böra tagas i anspråk.» — — — — —

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande proposition har utskottet till behandling förehått

dels en inom första kammaren av herr *J. Pålsson* väckt motion, nr 140, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att av innevarande budgetårs anslag till arbetslöshetens bekämpande ett belopp av 2,000,000 kronor skall tillhandahållas landsbygdskommunerna för att giva arbete åt arbetslösa grovarbetare enligt den närmare utformning, som vederbörande utskott kan befinnas villigt förorda med anledning av motionens motivering;

dels en inom andra kammaren av herr *P. M. Olsson* i Blädinge väckt motion, nr 156, däri hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i nu gällande bestämmelser för den statliga arbetslöshetshjälpen, att även lantarbetarna må komma i åtnjutande därav;

dels ock slutligen en inom andra kammaren av herr *O. Öhman* m. fl. väckt motion, nr 185, vari hemställts,

att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 15, måtte bevilja ett förslagsanslag å 70,000,000 kronor att disponeras under innevarande budgetår till anordnande av statliga och kommunala arbeten för arbetslösa;

att riksdagen måtte som villkor för anslaget användande föreskriva, att arbetslöshetskommissionen avskaffas samt att hjälpverksamheten för de arbetslösa organiseras så, att ledningen därav lägges direkt under socialdepartementet och under detsamma sorterande organ; samt

att de genom staten eller kommunerna anordnade arbetena för de arbetslösa betalas med avtalsenliga löner, samt att riksdagen vid beviljande av ovannämnda anslag måtte fastställa sådana direktiv, att alla arbetslösa i möjligaste mån beredas arbete och att, därest i något fall arbete ej kan beredas de arbetslösa, dessa beviljas rätt till kontant understöd.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina förslag, får utskottet hänvisa till motionerna.

Beträffande de övriga motioner, som beröra det ämne, varom här är fråga, och som remitterats till statsutskottet, kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande.

*Utskottets
yttrande.*

Såsom ovan erinrats, anvisade sistlidet års riksdag till bekämpande av arbetslösheten i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för innevarande budgetår ett extra reservationsanslag av 10,000,000 kronor. Detta anslag har emellertid med hänsyn till det rådande allmänna läget på arbetsmarknaden och de utvecklingstendenser, som för vissa yrkesgrupper gjort sig märkbara, visat sig otillräckligt. I likhet med departementschefen finner utskottet för den skull oavvisligt, att ytterligare medel ställas till förfogande för ändamålet i fråga. Såväl beträffande reservarbeten som i fråga om kontantunderstöd och hjälp i andra former bör möjlighet förefinnas att skänka allt det bistånd, som med hänsyn till ekonomiska resurser, tillgången på arbetsmöjligheter och andra omständigheter kan finnas skäligt.

Vad angår planläggandet av hjälpverksamheten för återstoden av innevarande budgetår, har Kungl. Maj:ts förslag i huvudsak icke givit utskottet anledning till erinran. Tyngdpunkten av denna verksamhet bör alltså, i enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit, läggas på arbetslinjen, men självfallet är, att med hänsyn till rådande förhållanden på arbetsmarknaden jämväl en utsträckning av den kontanta understödsverksamheten är av behovet påkallad.

I fråga om den nu bedrivna kursverksamheten för arbetslös ungdom innebär det föreliggande förslaget en mera vidsträckt tillämpning och en vidgad organisation av denna verksamhet. Utskottet vill såsom sin åsikt framhålla, att verksamheten synes böra i organisatoriskt hänseende tillsvida bedrivas på samma sätt som hittills, men med den vidgade omfattning, som det behjärtansvärda syftet påkallar.

Med hänsyn till situationen på arbetsmarknaden finner ock utskottet en utvidgning av hjälpverksamheten även i övrigt vara motiverad. Utskottet anser sig sålunda kunna tillstyrka, att visst belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter prövning av Kungl. Maj:t användas för främjande av företagsverksamhet, varigenom i största möjliga utsträckning ökade arbetstillfällen må kunna beredas. Utskottet får för sin del förorda, att ifrågasatt belopp fixeras till 500,000 kronor.

Motionsvis har, såsom nämnts, föreslagits, att visst belopp av de medel, som nu äskas för bekämpande av arbetslösheten, skulle tillhandahållas landsbygdskommunerna för beredande av arbete åt arbetslösa grovarbetare. Att, på sätt sålunda ifrågasatts, avskilja ett belopp för arbetslöshetens motverkande inom en viss grupp av arbetslösa har utskottet funnit sig icke kunna tillstyrka. Däremot torde, på sätt ock motionsvis föreslagits, lantarbetare, som ofrivilligt bragts till arbetslöshet, med hänsyn till den förvärrade depression, varav jordbruket drabbats, böra likställas med övriga arbetare, som nu åtnjuta arbetslöshetshjälp.

Vad slutligen beträffar storleken av det av Kungl. Maj:t äskade förstärkningsanslaget, har utskottet funnit sig böra tillstyrka anvisandet av det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet.

Av vad sålunda anförts följer, att utskottet ej kunnat biträda de i motionen nr 185 inom andra kammaren framställda yrkandena.

Under åberopande härav får utskottet hemställa,

I:o) att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition besluta

a) att till förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade extra reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten skall till nämnda anslag från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor;

b) att från fonden för statsskuldens amortering skall över den i riksstaten för budgetåret 1931/1932 under rubrik »I an-

språk tagna kapitaltillgångar» uppförda titeln »Fonden för statsskuldens amortering» till förenämnda anslag till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor;

II:o) att herr Pålssons motion, I: 140, icke må vinna riksdagens bifall;

III:o) att herr Olssons i Blådinge motion, II: 156, må anses besvarad genom vad utskottet anfört; samt

IV:o) att herr Öhmans m. fl. motion, II: 185, i vad den ej må anses besvarad genom vad utskottet anfört, icke må föränleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 februari 1932.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Kvarnzelius, Widell, Olof Olsson, Bergqvist, Nilsson* i Gränebo, *Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmåla, *Asplund, Walles, P. A. Bergström, Carlsson* i Gävle och *Nylander* samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Nilsson* i Bonarp, *Bengtsson* i Norup, *Törnkvist* i Karlskrona, *Strindlund, Holmgren, Olofsson* i Digernäs, *Persson* i Fritorp, *Andersson* i Höör, *Järte* och *Andersson* i Prästbol.

Reservation

av herrar *Widell, Bergqvist, Svensson* i Kompersmåla, *Nylander, Nilsson* i Bonarp, *Holmgren, Persson* i Fritorp och *Järte*, vilka ansett utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Såsom ovan — — — — — finnas skäligt.

Vad angår — — — — — behovet påkallad.

I fråga — — — — — syftet påkallar.

Vad vidare angår det i propositionen begärda bemyndigandet för Kungl. Maj:t att i begränsad omfattning disponera en del av ifrågavarande anslag för att, jämsides med den av arbetslöshetskommissionen bedrivna verksamheten, bereda ökade arbetstillfällen, finner sig utskottet icke kunna tillstyrka detta förslag. De principiella erinringar mot detsamma, som framförts av arbetslöshetskommissionen, äro enligt utskottets mening av den vikt, att förslaget måste väcka starka betänkligheter. Det enda praktiska exempel, som i propositionen anföres på denna nya hjälpmetod, nämligen att bereda domänstyrelsen möjlighet att igångsätta vissa avverkningsarbeten, för vilka ekonomisk bärighet endast skulle kunna ernås genom tillskott från arbets-

löshetsanslaget, talar också ur ekonomisk synpunkt mot förslaget. Skogshanteringen i vårt land arbetar för närvarande under så tryckta villkor, att domänverket icke borde sättas i tillfälle att med hjälp av skattemedel öka sina skogsavverkningar, vilket skulle föranleda fortsatt prissänkning och därigenom ytterligare försämra ställningen för landets enskilda skogsägare och deras arbetare. Då utskottet lyser den övertygelsen, att den av arbetslöshetskommissionen bedrivna verksamheten bäst är i stånd att utan omgång gagna de arbetslösa, och då hjälpbehovet tyvärr är så omfattande, att kommissionens medelsförbrukning under den närmaste framtiden icke låter sig med säkerhet beräkna, vill utskottet emellertid icke ifrågasätta någon nedläggning av den äskade anslagssumman på 15 miljoner kronor, utan förordar beviljande av detta belopp.

Motionsvis har — — — — åtnjuta arbetslöshetshjälp.

Av vad sålunda anförts följer, att utskottet ej kunnat biträda de i motionen nr 185 inom andra kammaren framställda yrkandena.

Under åberopande härav får utskottet hemställa,

— — — —.»
